

NAGY MARIANN VERONIKA

Az emberi jogok mérhetősége

Bevezető

A jog- és politikatudomány meghatározó részét kezdetektől az államról való gondolkodás jelenti, napjainkra pedig számos, a jó állam feltételeit kutató szakirodalmi megközelítés lehetséges. De mitől is jó egy állam, az állam jósága miként kapcsolódik össze a jogállamiság fogalmával és az emberi jogok védelmével, az miként hat az emberi jogvédelem intézményrendszer biztosítására és érvényesítésére.

A szakirodalmi állásfoglalások rendre megegyeznek abban, hogy jó állam egyik feltétele a jogállamiság garanciájának az érvényesülése és az annak meghatározó komponensét jelentő emberi jogok biztosítása és teljesülése. A tanulmánynak célja a jó állam definíciós kísérletek ismertetésén keresztül annak bemutatása, hogy mérhető-e és ha igen, milyen eszközökkel és módszerekkel mutatható ki egyes államokban az emberi jogok érvényesülése és az hogyan hozható összefüggésbe a jó állam fogalmával. A dolgozatban a jogállam, jogállamiság fogalmi meghatározásának kísérletén túl bemutatásra kerül, milyen ellenőrző mechanizmusok léteznek a jogállamiság garanciáinak, főként az emberi jogokkal kapcsolatban, érvényesülésére. Dolgozatomban először nemzetközi kitekintést teszek, és bemutatom az emberi jogok mérésének nemzetközi és uniós ellenőrzési mechanizmusait és indikátorait. Vizsgálom, hogy ezek milyen jogi és politikai szempontok szerint mérik az emberi jogok garanciáit, és milyen statisztikai adatsorokat használnak az egyes országok közötti rangsor felállítására. Kiemelt figyelmet kap a vizsgálat során az ENSZ tagállamok emberi jogi helyzetét értékelő egyetemes időszakos felülvizsgálata (*Universal Periodic Review*) és a *Human Rights Watch*. A vizsgálat tárgyát képezi továbbá Magyarország rangsorolása és az emberi jogok érvényesülésével kapcsolatos kritériumok megfogalmazása is. Dolgozatom eredménye a fenti hipotézisek alapján annak bizonyítása, hogy a jó állam fogalomkészletében az emberi jogok normatív és intézményi garanciái kiemelt helyet foglalnak el, és ezeken keresztül meghatározhatók és indexálhatók a jogállamiság összetevői, és ennek megfelelően rangsorolhatók az egyes országok jogrendszerei.

Jogállam

Jogállam fogalma

A jogállam fogalmi meghatározására sokan tettek kísérletet, amelyek közül, a teljesség igénye nélkül kíván a szerző néhányat bemutatni. A joguralom és jogállamiság kérdésének

tanulmányozása meglehetősen komplex feladatot ró minden, a témában elmerülő kutató számára. A megnevezésbeli és tartalmi különbségek nehezítik a fogalom, legjobb esetben is, körülhatárolását.

A fogalom német eredetű, amihez társítható az alkotmányos állam és törvényesség elv francia elképzelése. A jogállam (*Rechtsstaat*), jogállamiság (*Rechtsstaatlichkeit*), az alkotmányos állam második kiemelkedően fontos alapeleme, a demokrácia kívánalma után. A jogállamiság alapvető elve a német Alaptörvénynek (továbbiakban *Grundgesetz*, GG), amelynek alkotmányos elemei a következők: alapjogok, hatalommegosztás, alkotmányos rend kötelező érvénye (alkotmány elsőbbsége), a végrehajtó hatalom és igazságszolgáltatás jognak és törvénynek való alárendeltsége. A jogállamiság elve egyetlen jogszabályban sincs lefektetve, alapvető tartalmi elemei mellett, számos más jogelvet sorol fel a GG. Végző soron a jogállam fogalma úgy értelmezhető a *Grundgesetz* szerint, mint az állam, amelyeket az általa alkotott jog köti.

A jog uralmára épülő állam alapvető fontosságú, ennek ellenére nem definiálták egyértelműen. Erre hívja fel a figyelmet Takács Péter is, aki a kulturális kötöttségen túl a kérdés belső ellentmondásaira is rámutat. Eltérő felfogásaiban mutatja be a jogállamot, mint például a zsarnoki állammal szembehelyezett jogállamot, ahol kizárt az emberi önkény. Ahol a jog uralkodik, ott is természetesen emberek vannak hatalmon, de a hatalom gyakorlását nem akárhogyan teszik. Kiemeli a szuverenitás jogállamisághoz való kapcsolatának fontosságát, amely a hatalmi viszonyok jogszerűsége mellett mindenkivel szemben érvényre juttatott jogot is jelent. Egyes felfogások a történeti fejlődés részeként értelmezik, amely az évszázadok során alakult ki. A természetjogi szemlélet pedig a jog formális elemeire helyezi a hangsúlyt, amely mentén kívánja meghatározni azokat a minimumokat, amelyek jogszerű állami működés feltételeiként szolgálnak. A jogállam intézmények rendszereként is leírható vagy eljárási formákra tekintettel is megközelíthető. Jelentésbeli különbségeket mutat be Takács, így a rendőrállammal szembeállított szabályozott államot. Az állami szervek részletes és kimerítő szabályozottságát máris a jogállam megvalósulásának tekintik.¹ A Balogh Arthur szerint az állam és jog egymástól elválaszthatatlan fogalmak, amióta az állam toposzával az emberiség foglalkozik. Az állam a társadalmat fogja össze, amelynek szervező egésze a jog. A jog megalkotás az állam feladata, annak felállítása, célja és tartalma pedig az államok közötti különbséget adják. A jog megalkotása csak az államcélal kapcsolatban nyeri valódi értelmét, így a jogállam olyan állam, amelynek egyetlen célja a jog, a biztonság és rendfenntartás eszköze. Ezen túl Balogh az alkotmányos államot és a közjogot a bírói védelemben részesítő államot is jogállamnak minősítette. Mindhárom felfogás a németeknél fejlődött ki.² Mohl szerint a jog és rend biztosításának a szüksége vezet az egységes államhoz, így tulajdonítva annak kettős feladatot. Egyrészt a jogrend fenntartását, amely minden további fejlődés feltétele, másrészt pedig az ésszerű emberi célok előmozdítása. Kiemeli, hogy nem létezik egy kizárólagos kormányzati forma, amelyet a jogállamiság megkövetel, mivel ahhoz bármelyik megfelel, amelyik ésszerű emberi célok előmozdítását teszi lehetővé. A jogállam valamennyi alakzatában azonban léteznek bizonyos igények, amelyeket meg is nevez. Az alkotmányszerű engedelmesség értelmében valamennyi polgára életcélját egyenlőképpen igyekszik előmozdítani, akiket ugyanolyan mértékben terhel kötelem irányába. Minden olyan intézkedést megtehet, amelyek az államcél eléréshez szükségesek, illetve

¹ TAKÁCS Péter (szerk.): *Joguralom és jogállam – Antológia a Rule of Law és a Rechtsstaat irodalmának köréből*. Budapest, 1995. 9-18.

² BALOGH Arthur: *Jogállam*. Székfoglaló értekezés. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1914.

az állampolgárok is jogosultak arra, hogy életcéljaik előmozdítását várják el az államtól. Az államrésztevők általános jogai gyanánt különféle igények fogalmazott meg Mohl, például a törvény előtti egyenlőség, személyes szabadság, gondolatközlés szabadsága, szabad vallásgyakorlat, helyváltoztatás joga vagy az egyesületek létrehozásának a joga.³ Hayek úgy gondolja, demokráciában a jogállam akkor érvényesül, ha része lesz a közösségi erkölcs hagyományának, amit a többség feltétel nélkül fogad el.⁴ A francia jogállam (*État de droit*) helyzet és politikai intézmény jelölésére egyaránt alkalmas. Ellentétben a német *Rechtsstaat*-tal, a fogalom időszakonként más jelentéstartalommal bírt. Végül soron az igazságos jog által meghatározott politikai hatalmat tulajdonítják a jogállam jelzőhöz.⁵ Az angol *Rule of Law* joguralmat jelent, amelyet az angolszász világ jogi rendszere, a *Common Law* alakított ki. Lényegét tekintve a jog uralmának alapja az, hogy törvény korlátozza a politikai hatalmat, ugyanakkor rendelkezik olyan jellegzetességekkel, amely által korlátozni és egyúttal legitímálni tudja a politikai hatalmat. A joguralom, vagy jogállamiság teljesítéséhez független bírói szervezetre van szükség, amelyik a törvényalkotás felülvizsgálatának gyakorlására képes.⁶ Dicey tömören ragadja meg a lényegét: a kormánynak nincsen önkényes hatalma, büntetést abban az esetben lehet kiszabni, ha az ország bíróságai törvényes úton megállapítják azt, a törvény felett senki sem áll, minden ember, tekintet nélkül, az ország jogának van alávetve, így bíróság elé állíthatók.⁷ Kondorosi Ferenc a közjó és biztonság követelményei mellett megnevesíti a jogegyenlőséget és a jogbiztonságot, amelyeket a jogállamiságtól elválaszthatatlan fogalmaknak minősít. Kiemeli, hogy a jog önmagában nem képes a közjó eléréséhez, szükség van olyan jogszabályokra is, amelyek a közösség által elismert értékeken alapszanak.⁸

A jogbiztonság fogalma elválaszthatatlan részét képezi a jogállamiságnak, ami elsősorban normavilágosságot jelent, tehát a jogszabályok világos és elérhető módon való közzététele, a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell bírnia. A jogbiztonság ezen túlmenően eljárási garanciákat is jelent, úgy, mint a bírósághoz való fordulás joga, jogorvoslathoz való jog, büntetőeljárás garanciák.⁹ Kondorosi Ferenc szerint a jogbiztonság a jog megismerhetőségét, egyértelműségét, érthetőségét, bizonyosságát és feltétlen megvalósulást jelenti.¹⁰ Az Alkotmánybíróság kimondja, hogy a jogbiztonság fenntartása nélkül jogállamiságról nem beszélhetünk. Értelmezésében a jogbiztonság a jogállamiság alapvető elemének tekinti, követelménye a jog világos és egyszerű szerkesztése, átlátható, hatását tekintve pedig kiszámítható.¹¹

³ Robert MOHL: *Az államtudományok enciklopédiája*. Budapest, 1871. (ford.: Löw Tobiás)

⁴ Friedrich August von HAYEK: *Az egyéni szabadság biztosítékai*. In: Takács Péter (szerk.): *Joguralom és jogállam – Antológia a Rule of Law és a Rechtsstaat irodalmának köréből*. Budapest, 1995. 75.

⁵ TAMÁS András: A jogállam közigazgatásának „fejlődése”: Közigazgatásból magánüzlet. *Iustum Aequum Salutare V.* 3 (2009) 57–74., <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20093sz/03.pdf> (2014. 04. 27.)

⁶ Joguralom (jogállam) <http://tarstudszotar.adatbank.transindex.ro/?szo=35#teto> (2014. 04. 27.)

⁷ Albert Venn DICEY: *A jog uralma*. In: Takács Péter (szerk.): *Joguralom és jogállam*. Tempus Közalapítvány, Budapest, 1995.

⁸ KONDOROSI Ferenc: *Jogállamiság – Jogegyenlőség – Jogbiztonság*, http://www.bvop.hu/download/kondorosi_0702.pdf/kondorosi_0702.pdf (2014. 04. 23.)

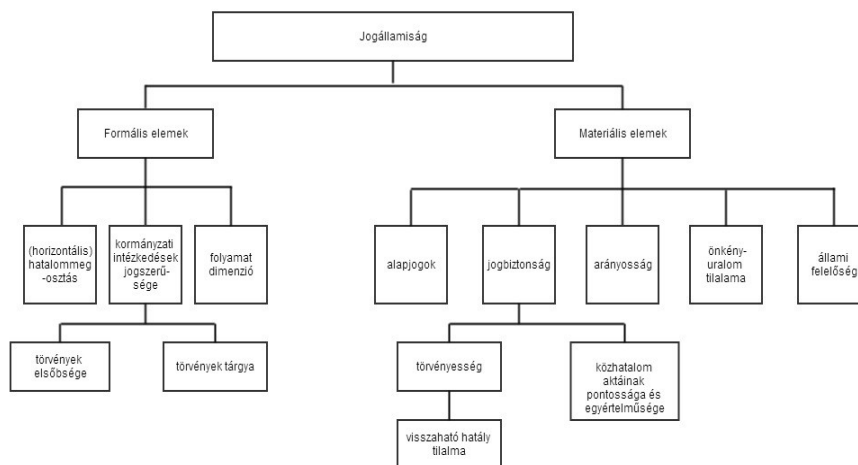
⁹ Jogállamiság http://tamop412.elte.hu/obh/Alaptorveny_alapvetes/lecke1_lap1.html (2014. 04. 29.)

¹⁰ KONDOROSI, 2007.

¹¹ 11/1992. (III.5.) AB határozat.

Jogállam, jó állam

Dogmatikailag gyakran különböztetik meg a formális (*formelle*) és materiális (*materielle*) jogállamiságot. Ez a megkülönböztetés nem feltétlenül alkotmány által diktált, csupán rendszerésre szolgál. A jogállamiság formális kritériumai az állami cselekvések joghoz kötöttségének követelménye és a jogbiztonság elve, míg a materiális kritériumok a jogalkotásra és jogalkalmazásra vonatkozó elveket, alapjogok létét, illetve a jogrend alapjogi és alkotmányos kontrollját jelentik.¹² Alábbi ábra áttekinthetően mutatja be a formális és materiális elemeket.

1. ábra: Az eredeti ábrát lásd: Christoph GRÖPL: *Staatsrecht I- Staatsgrundlagen, Staatsorganisation, Verfassungsprozess mit einer Einführung in das juristische Lernen*, Verlag C.H.Beck München, 2011. 105. (Jelen ábra a szerző saját fordítása és szerkesztése.)

A jogállamiság garanciái határozzák meg a kormányzás gyakorlatát, amely végső soron arra hivatott, hogy az államok a leghatékonyabb módon reagáljanak a kihívásokra, a politikai, gazdasági és társadalmi igényeknek leginkább megfeleljenek, a jogállam értékeinek megfelelően. A kormányzás gyakorlata az érdekek összeegyeztethetőségére hivatott, a jó kormányzás elmélete pedig abban segít eligazodni, hogyan lehetséges elérni a társadalmi egyenlőséget, gazdasági fejlődést, az életminőség javulását és a széleskörű elégedettséget. A kormányzás kifejezését gyakorta kapcsolják össze a jó melléknévvel, aminek nem kizárólag a legális és legitím volta szolgál alapjául, hanem annak tartalmi helyessége is. A kormányzás gyakorlata révén a politikai közösség tagjai immáron nem csak a címzettjei egy-egy közpolitikai tevékenységnek, hanem a kormányzati cselekvés alanyai.¹³ Az *International Centre for Black Sea Studies (ICBSS)* 2008-as tanulmánya részletezi a jó kormányzás koncepcióját, ki-

¹² Christoph GRÖPL: *Staatsrecht I- Staatsgrundlagen, Staatsorganisation, Verfassungsprozess mit einer Einführung in das juristische Lernen*. Verlag C.H.Beck München, 2011. 103-121.

¹³ FRIVALDSZKY JÁNOS: *A jó kormányzás és a helyes közpolitika formálásának aktuális összefüggéseiről*. In: Szigeti Szabolcs – Frivaldszky János (szerk.): *A jó kormányzásról. Elméletek és kihívások*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2012. 54.

emeli viszont azt, hogy nem létezik egységes, mindenkire érvényes jó kormányzás-elmélet; minden egyes ország saját történelmi, politikai és gazdasági feltételeihez mérten alakítja ki a jó kormányzás gyakorlatát.¹⁴ Hazai viszonylatban a Magyar Programban megfogalmazott definíció az iránymutató, amely szerint az egyének, közösségek és vállalkozások igényeit a közös érdekében és kereti között, a legmegfelelőbb módon szolgáló állam felel meg a jó állammal szemben támasztott elvárásoknak.¹⁵ A nemzetközi szakirodalom a *good governance* kifejezésével dolgozik. 1992-ben jelent meg a Világbank *Governance and Development* című kiadványa, amelyik először foglalkozott kifejezetten a kormányzás fogalmával és annak fejlődésre gyakorolt fontosságával. A jelentés szerint a kormányzás a hatalomgyakorlás azon módja, amely szerint az ország gazdasági és társadalmi forrásait a fejlődés érdekében használják, a jó kormányzás elengedhetetlen kiegészítője a politikának és gazdaságnak. A jelentés felhívja a figyelmet arra, hogy mind a magán- mind pedig az állami szféra tekintetében kiszámítható és átlátható szabályozási keret és intézményrendszer meglétére van szükség. A jó kormányzás kulcsszavainak pedig a következőket véli; kiszámítható, nyitott és világos politikai döntéshozatal, szakmai szellemiséggel átitatott bürokrácia, végrehajtó hatalom felelősségre vonhatósága, erős civil társadalmi részvétele a közügyekben és a jogállamiság.¹⁶ A szakirodalomban javarészt egyetértés mutatkozik abban, hogy melyek a legfontosabb elemei. A jobbiztonság mellett az átláthatóságot és elszámoltathatóságot jelölik meg, mindemellett pedig szükség van arra is, hogy a korrupció szintjét visszaszorítsák, legalább is kíséretet tegyenek rá. A kormányzattal szemben támasztott elvárások azonosak a jó kormányzás vizionált hatásával, miszerint átláthatóságra, számon kérhetőségre és hatékony információ-áramlásra van szükség ahhoz, hogy a kormányzás minősége javuljon. Ezeknek az érvényre juttatásánál a civil társadalom és gazdasági partnerek bevonására van szükség és az ehhez kapcsolódó új kommunikációs fórumok biztosítására.

A jó kormányzás, ahogyan a jogállamiság definiálása az állam és egyén kapcsolatán, illetve a joghoz kötött államiság leginkább elfogadott kritériumain keresztül mutatható be. Egy jogállamban mindenkinek jogában áll, hogy az államtól követelje életcéljainak előmozdítását. A jogállamiság egyik meghatározó komponense az, miként érvényesülnek az emberi jogi garanciák, nemzetközi, európai és nemzeti dokumentumokban megfogalmazott, univerzális alapvető és emberi jogok garantálásában és biztosításában pedig milyen eredménnyel szerepel az állam. Ilyen rangsorok felállítására nemzetközi szinten kidolgozott indikátorok egyre népesebb tábora szolgál, amelyek közül rendre megtalálhatóak jogállamisággal, demokráciával vagy a dolgozat tekintetében releváns emberi jogi adatokkal foglalkozó indexek, indikátorok.

Jogállamiság és emberi jogok indexálása

Jogállamiság mérhetősége (*World Justice Project Rule of Law Index*)

Mielőtt az emberi jogi garanciák biztosításának vizsgálatára irányuló ellenőrzési mechanizmusok bemutatásra kerülnének, érdemes szót említeni a jogállamiság mérésére szolgáló indexekről is. A lentebb részleteiben is kifejtett mérési eljárások alapvető jogok vizsgálatára is kiterjednek.

¹⁴ Stella LADI: *Good Governance and Public Administration Reform in the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) Member States*. International Centre for Black Sea Studies (ICBSS) http://icbss.org/media/110_original.pdf (2014. 05.30.)

¹⁵ Magyar Zoltán *Közigazgatás-fejlesztési Program (MP 12.0)*.

¹⁶ The World Bank, 1992.

A minimális jogállami követelmények a jogállamiság mérésére szolgáló indexek mind-egyikénél feltűnik. A *World Justice Project (WJP)*¹⁷ egy független, multidiszciplináris szervezet, amelyik a jogállamiság előrehaladásán dolgozik. A szervezet a felelős kormányzat (*accountable government*), jó törvények (*good laws*), jó folyamat (*good process*) és elérhető igazságszolgáltatás (*access to justice*) alapelveket vallja. *World Justice Project Rule of Law Index* a jogállamiság mindennapi érvényesülését vizsgálja, és egyúttal méri. Világszinten 99 országban, 100.000 háztartás és 2400 szakértői felmérés alapján végzik a méréseket, amelyek kizárólag elsődleges adatokra épülnek. Az index szerint a jogállamiság nem kizárólag az ügyvédek és bírók joga, a társadalom minden egyes tagja érdekelt annak maradéktalan teljesülésében, éppen ezért a célja az, hogy politikai döntéshozók, a civil társadalom, szakemberek és tudósok széles körét vonja be mérései során. A jogállamiság betartása kapcsán 47 indikátort dolgoztak ki, amelyeket 9 téma köré csoportosítottak. Ezek az alábbiak:

- Hatalmi szervek korlátai (*constraints on government powers*)
- Korrupció hiánya/ korrupciómentesség (*absence of corruption*)
- Nyitott kormány (*open government*)
- Alapvető jogok (*fundamental rights*)
- Rend és biztonság (*order and security*)
- Szabályozó végrehajtás (*regulatory enforcement*)
- Polgári igazságszolgáltatás (*civil justice*)
- Criminal justice (*büntető igazságszolgáltatás*)
- Informális igazságszolgáltatás (*informal justice*)

Azonkívül, hogy az index államok közötti rangsorokat és eredményeket mutat be, világviszonylatban tesz kulcsfontosságú megállapításokat, kiemeli a regionális erősségeket, vizsgálja a jogállami kihívásokat, és példákat hoz a leginkább és legkevésbé megvalósuló jogállamiságra. Az index nemzetközileg elfogadott, négy, univerzálisnak mondható elvet határoz meg a jogállamiság jellemzéséhez, amelyek a következők:

- A kormány, tisztviselői és alkalmazottai, egyben a társadalom további tagja is jogilag felelősségre vonhatóak.
- A jog egyértelmű, nyilvános, stabil és igazságos.
- A törvényhozás folyamata elérhető, méltányos és hatékony.
- Az igazságszolgáltatás megfelelő számú illetékes, független és semleges képviselő által valósul meg és összetételük tükrözik az általuk szolgált közösséget.

ENSZ Jogállamiság Indikátor (*The United Nations Rule of Law Indicators*)

A demokratikus kormányzás alapelve a jogállamiság, amelyben minden személy, intézmény és szervezet, legyen akár köz vagy magán, beleértve az államot magát is, felelősséggel tartoznak a törvények felé, amelyeket nyilvánosan kihirdettek, egyformán érvényesülnek, és a nemzetközileg elfogadott emberi jogi normákkal összhangban állnak. Olyan további feltételek meglétét kívánja a jogállamiság, mint a jog elsőbbsége, törvény előtti egyenlőség, elszámoltathatóság, egyenlő bánásmód, hatalmi ágak elválasztása, részvétel a döntéshozatali eljárásban, jogbiztonság, önkényuralom tilalma és eljárási és jogi átláthatóság.

Az ENSZ Jogállamiság Indikátora az intézmények vizsgálata felől közelít, nevezetesen a büntető igazságszolgáltatás intézményei (rendőrség és más bűnüldözési intézmények, bíróság, ügyészség) felől. Az indikátor ezeket az intézményeket alapvető szempont alapján vizs-

¹⁷ <http://worldjusticeproject.org/> (2014. 05. 02.)

gálja: hogyan kapcsolódnak a jogállamisághoz. A hangsúly ezen intézmények kapacitásán, teljesítményén, sértetlenségén és átláthatóságán van. A kapacitás vizsgálatánál az intézményeknek a megfelelő emberi és anyagi forrásokat veszik figyelembe, amivel bírnia kell teljesítőképességük érdekében, továbbá a hatékony munka érdekében megfelelő mennyiségű adminisztratív és ügyintéző kapacitás vizsgálatát is magában foglalja. Fontos vizsgálati eleme a méréseknek az is, hogy a büntető igazságszolgáltatás intézményei hogyan viselkednek a kisebbségekkel, áldozatokkal, védelemre szoruló gyermekekkel, menedékkérőkkel, menekültekkel, hontalanokkal, mentálisan sérült személyekkel szemben.

135 indikátorból álló rendszert használnak,¹⁸ ami elég pontos ahhoz, hogy precízen meghatározza az intézmények működési mechanizmusát. Négy adatforrásból dolgozik, amelyek a következők:

- adminisztratív adatok (*administrative data*)
- szakértők felmérései (*survey of experts*)
- közvélemény-kutatások (*public survey*)
- dokumentum felülvizsgálata (*document review*)¹⁹

Worldwide Governance Indicators (WGI)

A *Worldwide Governance Indicators*²⁰ 1996 óta közel 200 országban végzett már felméréseket. 1996 és 2012 között 215 országot vett górcső alá a felmérés, amely 6 átfogó terület mentén vizsgálja a megválasztott kormányokat, azok hatékony működését, az állampolgárok viszonyát a kormánnyal szemben. Az indikátor 6 fókuszpont mentén vizsgálódik, amelyek a következők:

- hang és elszámoltathatóság (*Voice and Accountability*)
- az állampolgárok milyen módon vesznek részt a választásokban, sajtószabadság mértéke, szabad egyesülés joga, szabad sajtó
- politikai stabilitás és erőszak hiánya/erőszakmentesség (*Political stability and Absence of Violence*)
- alkotmányellenes vagy erőszakos hatalmak helyzete, kormány befolyásoltsága, megdönthetősége, magában foglalja a politikai indíttatású erőszakot és terrorizmus vizsgálatát
- kormány hatékonysága (*Government Effectiveness*)
- közszolgáltatások színvonala, politikai nyomás alóli függetlenség, a függetlenség szintje, politika minősége, kormány elkötelezettsége
- szabályozás minősége (*Regulatory quality*)
- kormány képessége hatékony politika és szabályozás kialakítására, amelyek elősegítik a magánszektor fejlődését
- jogállamiság (*Rule of Law*)
- mely intézmények bírják a társadalom bizalmát és azok szabályrendszerét, szerződések betartása, tulajdonjog, bűnüldözés és erőszak valószínűsége, rendőrség és bíróságok
- korrupció kontrollja (*Control of Corruption*)
- melyik közhatalom törekszik magánnyereségre, beleértve a korrupció kicsi és nagy formáit is, ide érte az állami elit és érdekek vizsgálatát is.

¹⁸ Rendőrség 41 indikátor, igazságszolgáltatás 51 indikátor, börtönök 43 indikátor.

¹⁹ *The United Nations Rule of Law Indicators. Implementation Guide and Project Tools* http://www.un.org/en/events/peacekeepersday/2011/publications/un_rule_of_law_indicators.pdf (2014. 04.29.)

²⁰ <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home> (2014. 07. 15.)

31 meglévő adatforrással dolgozik a projekt, amelyik állampolgárok, vállalkozók és szakértők köz-, magán- és nem-kormányzati szektorokkal kapcsolatos tapasztalataikra épít. Az adatforrások 4 különböző típusát lehet megkülönböztetni:

- háztartások és cégek körében végzett közvélemény-kutatások (*Afrobarometer surveys, Gallup World Poll, Global Competitiveness Report survey*)
- kereskedelmi üzleti információsztolgáltató (*Economist Intelligence Unit, Global Insight, Political Risk Services*)
- nem-kormányzati szervezetek (*Global Integrity, Freedom House, Reporters Without Borders*)
- közsféra szervezetek (*PLA assessments of World Bank and regional development banks, the EBRD Transition Report, French Ministry of Finance Institutional Profiles Database*)

Emberi jogok mérhetősége

Az emberi jogok védelmének nemzetközi és európai rendszerét a szakirodalom végletekig taglalta már. Az emberi jogi tárgyú egyezményeknek és dokumentumoknak, szervezeteknek meglehetősen széles a palettája, azok ismertetésére fókuszáló tanulmányok száma pedig még ezt is meghaladó. Kevesebb viszont az olyan áttekintés, amelyik a nemzetközi és európai szabályozás részletes ismertetése helyett olyan ellenőrzési mechanizmusok bemutatására vállalkoznak, amelyek révén az emberi- és szabadságjogok teljesülése, akár pozitív, akár negatív hozadékkal, néhány esetben számszerűsíthető adatokkal kerülnek bemutatásra. A következőkben ilyen eljárási mechanizmusok kívánok bemutatni, külön kitérve Magyarországgal kapcsolatos felmérések és ajánlások bemutatására.

Egyetemes Időszakos Felülvizsgálat

Ban Ki-moon szerint az Egyetemes Időszakos Felülvizsgálat egy kiváló lehetőség, hogy támogassa és védje az emberi jogokat a világ legsötétebb sarkaiban.²¹ A felülvizsgálat rövid múltira tekint vissza; az ENSZ Közgyűlése hozta létre 2006. március 15-én, 60/251 számú határozatával, amely egyben felállította az Emberi Jogi Tanácsot is. A határozatban foglaltak alapján a felülvizsgálat olyan együttműködési mechanizmus, amely interaktív párbeszédre épül, az érintett országok teljes bevonásával. Az Emberi Jogi Tanács Egyetemes Időszakos Felülvizsgálatának (*Universal Periodic Review*, továbbiakban *UPR*) eleget téve, az ENSZ tagállamok 4 évente számolnak be arról, milyen intézkedéseket tettek az emberi jogok előmozdítása érdekében és lehetőséget biztosít, hogy bemutassák emberi jogi kötelezettségeik teljesítését is egyben.²²

A tagállamoknak teljes mértékben együtt kell működniük a Tanáccsal, emberi jogi helyzetük értékelése során is. Az eljárás célja az, hogy, évente 48 országban, négyévente az összes tagállamban, felmérje az emberi jogi helyzetet. Az UPR nem az aktuális, hatalmon lévő kormány intézkedéseit hivatott minősíteni, hanem kormányzattól függetlenül, a nemzeti emberi jogi helyzetet, azzal kapcsolatos intézkedéseket értékeli. Haász és Szappanyos szerzőpáros felhívja a figyelmet, hogy a (a gyakorlatban 2008 óta működő) eljárás kiegészíti a meglévő ellenőrzési mechanizmusokat. Jelentőségét adja, hogy minden ENSZ tagállamot ellenőriz az UPR, függetlenül attól, hogy milyen emberi jogi tárgyú szerződés részese. Az

²¹ „*The Universal Periodic Review has great potential to promote and protect human rights in the darkest corners of the world.*” <http://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx> (2014. 07. 19.)

²² United Nations A/Res/60/521. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/502/66/PDF/N0550266.pdf?OpenElement> (2014. 05. 04.)

ellenőrzés folyamata alól, sorsolással kiválasztott évi 48 tagállam, egyike sem vonhatja ki magát.

A vizsgálat során a Tanács tagjaiból álló munkacsoport meghatározó szerepe mellett, az ENSZ tagállamok mindegyikének lehetősége van részvételre és véleményének kinyilvánítására. Az eljárás alapját a vizsgálat alatt álló állam nemzeti jelentése adja, amelynek terjedelmi korlátja (maximum 20 oldal) is a folyamat egyszerűségét és gyorsaságát hivatott szolgálni. Ugyanakkor az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala is elkészít további két dokumentumot; 10 oldalas dokumentumot az állam által emberi jogi ellenőrző szerveknek rendszeresen megküldött jelentésekből, illetve egy összefoglalót, amelyhez az adatok NGO-k és nemzeti emberi jogi intézmények szolgálják az adatokat. A vizsgálat eredményeként egy dokumentumban foglalják össze az eljárás fontos lépéseit, következtetéseket és ajánlásokat fogalmaz meg. Továbbá összegzi az emberi jogok védelmének aktuális helyzetét, fejlesztésének lehetőségét is. Haász és Szappanyos Magyarország UPR ellenőrzési folyamatát is részletesen taglalják. Magyarország 2009 és 2012 között a Tanács tagja volt, így tagságuk ideje alatt, kötelező jelleggel estek át a vizsgálaton.²³ Az ENSZ Egyetemes Időszakos Felülvizsgálata jelenleg az egyetlen olyan eljárás, amelyik ennyi országra kiterjedően vizsgálja felül az emberi jogi viszonyokat. A Tanács kulcsfontosságú eleme a felülvizsgálat, amelyik emlékezteti az államokat az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartására és végrehajtására. A végső célja az, hogy a tagállamok mindegyikében javítson az emberi jogok helyzetén.

A magyar jelentés

A magyarországi emberi jogok helyzetét összefoglaló, felülvizsgáló vagy éppen bíráló jellegű konferenciák sora előzte meg a magyar nemzeti jelentés elkészítését, kormányzati tisztviselők, nem-kormányzati szervezetek és független szakértők részvételével. A nemzeti jelentést a Külügyminisztérium illetékesei állították össze, amelyben megnevesítik a forrásokat, ahonnan a jelentéshez szükséges információkat kapták, röviden összefoglalják az ország hátterét, az emberi jogok előmozdítására és védelmére vonatkozó normatív és intézményi rendszert, illetve bemutatja azt is, milyen intézkedéseket tesz Magyarország az emberi jogok előmozdítása érdekében.

A magyar jelentés a normatív és intézményi keret vizsgálatának keretében kitér arra, hogy Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.²⁴ Az Egyenlő Bánásmód Hatóság mellett részletezi az Alapvető Jogok Biztosának feladatkörét, illetve említést tesz az ombudsman éves beszámolójáról is. A jelentés viszonylag nagyobb részét teszi ki az emberi jogok védelmével és előmozdításával kapcsolatos teljesítmények és kihívások értékelése, amelyben az oktatás, foglalkoztatás, nemi egyenlőség, gyermekek jogai és a bűncselekmények szabályozása mellett a roma közösség és fogyatékkal élők helyzete kapnak kiemelt figyelmet. A viszonylag bővebb terjedelmre magyarázatul szolgál az úgynevezett előre feltett kérdések, amelyeket az ENSZ tagállamai közül bármelyik intézhet az ellenőrzés alá vont ország irányába. Belgium, Hollandia, Svédország, Cseh-

²³ HAÁSZ Veronika – SZAPPANYOS Melinda: *Az ENSZ tagállamok emberi jogi helyzetét értékelő egyetemes időszakos felülvizsgálata (UPR)* <http://haasz.org/2012/01/az-ensz-tagallamok-emberi-jogi-helyzetet-ertekelo-egyetemes-idoszakos-felulvizsgalat-upr/> (2014. 05. 04.)

²⁴ Magyarország Alaptörvénye, XV. cikk (2) bekezdés.

ország, Dánia, Szlovénia, Egyesült Királyság, Svájc és Norvégia által Magyarország felé intézett kérdések többsége az etnikai, vallási és nemi megkülönböztetés feloldására tett intézkedéssel, illetve a roma kisebbség integrálásával kapcsolatban tette fel a kérdéseit.²⁵ A magyar jelentés következő fő pontja a szabadsághoz és személyes biztonsághoz való jog magyarországi helyzetét mutatja be, a fogvatartottak jogait, az emberkereskedelem büntetőének szabályozását, menekültügy és hontalanok helyzetével bezárólag. A felülvizsgálat bemutatja továbbá a véleménynyilvánítás és egyesülés szabadságának magyarországi biztosítékait, továbbá a szociális biztonsághoz és megfelelő életszínvonalhoz való jog hazai helyzetét. A legfontosabb nemzeti prioritásoknak és kezdeményezések között említi meg az Európai Unió Roma Stratégiát, amelyet a magyar kormány elsődleges prioritásának tekint. Megrendezésre került a budapesti Emberi Jogok Fórum, amely három alkalommal vitatta az emberi jogok helyzetét, előmozdításához szükséges teendőket. A jelentés említést tesz továbbá a Népi Párt és Tömeges Emberi Jogsértés Megelőzési Központ felállításának tervéről és a további önkéntes kötelezettségvállalásairól is.²⁶

Magyarország Egyetemes Időszakos Felülvizsgálata sikerrel zárult, 148 ajánlásból 122-öt fogadott el Magyarország, amelynek magyar jogrendbe való beépítését a civil szervezetekkel való konzultáció útján kezdett meg az ország.²⁷

Human Rights Watch

A *Human Rights Watch* célja az, hogy védelmezze az emberi jogokat világszerte. Eltérően az ENSZ Egyetemes Időszakos Felülvizsgálatának eljárási metódusától, a szervezet olyan országokban folytat vizsgálatokat, illetve próbál megoldásokat kieszközölni, amely országok esetében az emberi jogok biztosítása és megvalósulása fenyegetettséggel néz szembe. Fókuszában nem kizárólag vészhelyzetek állnak, hanem olyan országok, területek, nemzetek és népcsoportok, amelyek esetében régóta fennálló, esetleg egyre romló emberi jogi problémák léteznek. A felméréseket végző kutatók nagyobb részt a helyszíneken végzik a kutatásaikat. A helyszíni vizsgálatok mellett a helyi civil szervezetekkel, jogászokkal, újságírókkal, orvosokkal, ENSZ szakértőivel, helyi vezetőkkel, kormányzati munkatársakkal való konzultációt követően készítik interjúkat az áldozatokkal, esetleges tanúkkal. Ez a széleskörű együttműködés teszi lehetővé a helyi társadalmi, politikai és kulturális viszonyok megértését, ezáltal válnak a felmérések bizonyos mértékben ország- nemzet, népcsoport-specifikussá. Jelentéseiket földrajzilag oszlanak meg, kiemelt hangsúlyt kapva olyan kérdések vizsgálata, mint a szegénység, nők és gyermekek jogai igazságszolgáltatás, terrorizmus. A *Human Rights Watch* kutatóinak munkája a jelentéstevésen túl a figyelemfelhívásra, nemzetközi nyomás gyakorlására adott ország hivatalos szervei, kormányzata felé is kiterjed.²⁸

Az emberi jogokat figyelő szervezet Magyarországot ez idáig 7 alkalommal vizsgálta. Legutóbbi, 2013-as jelentése a brutális családon belül elkövetett erőszakot szenvedett nők helyzetével foglalkozik, illetve kritikával illeti a magyarországi szabályozás jogi és politikai kereteit is. A jelentés címe beszédes, *Unless Blood Flows*, azaz amíg vér nem folyik, ezzel is reflektálva a hatóságok be nem avatkozására. A jelentés kitér arra, hogy nincs egységes

²⁵ Universal Periodic Review- Hungary, Question submitted in advance, Addendum 1, Addendum 2, <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/HUSession11.aspx> (2014. 07. 19.)

²⁶ *National report submitted in accordance with paragraph 15 (a) of the annex to Human Rights Council resolution 5/1, Hungary*

²⁷ <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/tarsadalmi-felzarkozasert-felelos-allamtitkarsag/hirek/sikerrel-zarult-magyarorszag-ensz-egyemes-idoszakos-felulvizsgalata> (2014. 05. 04.)

²⁸ Human Rights Watch <http://www.hrw.org/node/75141> (2014. 07. 21.)

nemzeti stratégia vagy politika a családon belüli erőszak kezelésére, a bántalmazott nők pedig bizalmukat veszítették a hatóságok irányába.²⁹ A szervezet az Alaptörvény, az embertelen és megalázó menekültekkel és bevándorlókkal szemben tanúsított magatartás vizsgálata, a roma kisebbség magyarországi helyzete és a sajtószabadság kapcsán vette górcső alá Magyarországot.

Az emberi jogi védelem Európában és az Európai Unióban

A jogállamiság, emberi jogok, demokrácia, egyenlőség és szabadság értékei mellett az Európai Unió is elkötelezett. Az Európai Unióról szóló Szerződés Preambulumában megerősíti a tagállamok elkötelezettségét ezen értékek mellett,³⁰ 2. cikke pedig világosan kimondja, hogy mindezen értékek tiszteletben tartása és védelme alapvető fontosságú, amelyek a tagállamok mindegyikében közös.³¹ Az Unió külső tevékenységére vonatkozóan is a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásával és jogállamiság elvei mellett jár el, illetve ezek érvényesülését, a világ többi részén való kiterjesztését igyekszik elérni.³² Az EUSz 49. cikkében az Unióhoz való csatlakozás feltételeként is a 2. cikkben említett értékeket szabja, amelyek teljesüléséről éves országjelentésekben értékel az Európai Bizottság. Ez esetben az Európai Unió tagállamaiban megvalósuló emberi jogok biztosítására és védelmének vizsgálatára vonatkozó vizsgálatot teszik lehetővé.

Az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása tehát az Európai Unióban is sarkalatos, olyannyira, hogy saját alapjogi katalógussal is rendelkezik. Az Európai Unió Alapjogi Chartája először foglalta össze egységes szövegben az európai polgárokat, illetve az Unió területén élő személyeket megillető polgári, politikai, szociális és gazdasági jogait. Célját tekintve kimondottan az uniós intézmények általi egyéni szabadságjogok védelme, illetve az Unió szerződéseinek alkalmazása képpen a tagállamok által elfogadott aktusok ellenében.³³ A Lisszaboni Szerződés óta jogi kényszerítő erővel is bír, 6. cikkének 2. bekezdése pedig kimondja, hogy az Európai Unió csatlakozik az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez.

A Velencei Bizottság 2011-ben megjelent jogállamiság tartalmi elemeként említi meg az emberi jogok tiszteletét és kiemeli, hogy a jogállamiság és emberi jogok tiszteletben tartása nem egyértelműen egymás szinonimái. Ugyanakkor van átfedés a két fogalom között, így számtalan emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó dokumentumokban megtalálható hallgatólagos vagy éppen kifejezett utalás a jogállamiságra. Az emberi jogok tiszteletben tartásánál rendre feltüntetett jogok, amelyek eléggé nyilvánvalóan a jogállamiság elvéhez is kapcsolódnak, azok a következők:

(1) igazságszolgáltatáshoz való jog, (2) törvényes bíróhoz való jog, (3) meghallgatáshoz való jog, (4) kétszeres eljárás tilalma, (5) visszaható hatály tilalma, (6) hatékony jogorvoslat-hoz való jog, (7) ártatlanság védelme és a tisztességes eljáráshoz való jog.⁽⁸⁾³⁴

²⁹ Human Rights Watch: *Unless Blood Flows, Lack of Protection from Domestic Violence in Hungary* http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/hungary1113_ForUpload.pdf (2014. 07. 21.)

³⁰ EUSz Preambulum.

³¹ EUSz 2. cikk.

³² EUSz V. cím, 21. cikk.

³³ Az Európai Unió Alapjogi Chartája <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/0003fbc4e5/Az-Eur%C3%B3pai-Uni%C3%B3-Alapjogi-Chart%C3%A1ja.html> (2014. 07. 22.)

³⁴ CDL-AD(2011)003rev.

Európai Rasszizmus és Intolerancia-ellenes Bizottság

Az Európai Bizottság emberi jogi szerveként működő Európai Rasszizmus és Intolerancia-ellenes Bizottság (*European Commission against Racism and Intolerance- ECRI*) egy olyan független szakértőkből álló szervezet, amely a rasszizmus, az idegengyűlölet, az antiszemitizmus, az intolerancia és a faji, etnikai hovatartozás, bőrszín, állampolgárság, vallás és nyelv alapján történő megkülönböztetést vizsgálja, amely alapján jelentéseket és ajánlásokat készít a tagállamok számára. Az *ECRI* áttekinti a tagállamok törvénykezését, az alkalmazott módszereket és egyéb, rasszizmussal, idegengyűlölettel, antiszemitizmussal és intoleranciával kapcsolatos lépéseket. Azok hatékonyságának a vizsgálatával helyi, országos és európai szinten fogalmazza meg a javaslatait. Országspecifikus jelentéseket készít, amelyben az adott ország adott helyzetét méri fel.

1997-ben adták ki az első *ECRI* országspecifikus jelentéseket, amelyben Magyarországot is górcső alá vették. A jelentés kiemeli, hogy Közép- Kelet- Európa többi országához hasonlóan, a rendszerváltást követő megrázkódtatások és átmenet időszaka Magyarországot sem kerülte el. Kiemelt figyelmet kap a nemrég bevezetett jogi és egyéb természetű intézkedések nyomán követése, a magyarországi, különösképpen a roma/cigány kisebbség helyzete, az országba történő bevándorlással kapcsolatos stratégiák, illetve a megbízható statisztikák szükségessége.³⁵ Magyarországgal kapcsolatosan eddig 5 alkalommal jelent meg *ECRI* jelentés; 1999-es második jelentés az előző tanulmányban vázoltakhoz képest jelentős fejlődésről számol be, a kisebbségekkel szembeni intolerancia felismerése mellett erősebb hazai szabályozásról ad számot.³⁶ 2003-ban jelentés kiemeli, hogy a rendőri állomány és más tisztviselők képzésben részesültek az emberi jogok és konfliktuskezelés terén, illetve említést tesz az Esélyegyenlőségi Hivatal felállításáról, amelyik a roma kisebbség problémáinak a megoldására hozták létre. Menekültügyi törvény lépett életbe 2002 júniusában, 2003. december 22-én pedig elfogadásra került az Egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőségről szóló törvény. Ugyanakkor a jelentés korlátozottan véli a jogalkotás és a kormányzat által alkalmazott politika terén elért előrehaladást és továbbra is idegengyűlölő, rasszista és antiszemita megnyilvánulások érhetőek tetten, főként a médiában.³⁷ 2005. február elsején létrehozták az Egyenlő Bánásmód Hatóságot, valamint nem-kormányzati szervek lehetőséget kapnak felperesként fellépni olyan esetekben, amelyeknél valamilyen rendelkezést diszkriminatívnek vélnék. Új jogszabályok révén javult a menekültekkel kapcsolatos ellátási rendszer 2007 júniusában pedig az Országgyűlés határozatot hozott a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervéről. A 2008-as jelentés üdvözlí ezeket a pozitív változásokat, mindamellet, hogy kiemeli a további aggályos területeket.³⁸ A 2011-es jelentés pedig azt hivatott vizsgálni, milyen mértékben vette figyelembe az előzőekben megfogalmazott javaslatokat és miként alkalmazta azokat nemzeti szabályozásainak kialakításánál.³⁹

Összegzés

Az állami szerepek megváltoztak, a posztveszfáliai rendszer újabb kihívásai révén az állami szerepvállalások súlya növekszik, a kihívások komplexebb volta pedig újszerű megoldásokat hívna életre. Olyan kormányzati erővel kell bírni az állami vezetésnek, amelyek a nemzet-

³⁵ ECRI CRI (97) 53.

³⁶ ECRI CRI (2000) 5.

³⁷ ECRI CRI (2004) 25.

³⁸ ECRI CRI (2009) 3.

³⁹ ECRI CRI (2012) 8.

közi és belföldi kihívásoknak egyaránt eleget tud tenni, egy időben pedig garantálni tudja állampolgárait megillető jogokat. Abban a korban élünk, amikor a szabadságjogok garantálásának természetesnek kellene lennie, mégis akadnak bőven olyan emberi jogi problémák, amelyekkel foglalkozni kell. Az emberi jogok mérhetőségére kialakított indikátorok és egyéb jelentések is arra hivatottak, hogy olykor jobbító szándékkal, felhívják a figyelmet az emberi jogi visszasságokra, jelentéstevő kötelezettségével pedig rábírik az országokat a nemzeti szabályozások felülvizsgálatára.

Meglehetősen nehéz feladat komparatív vizsgálatot végezni országok és nemzetek között, hiszen az eltérő társadalmi, gazdasági, kulturális és tradicionális adottságok végett lehetetlen rangosokat felállítani az országok között. Az alapvető szabadság- és emberi jogok univerzális értékűek az európai országok mindegyikében, de sajnálatos módon kevesebb értékkel bír egyes afrikai és délkelet-ázsiai országban. Éppen ezért nem szolt a jelenlegi tanulmány, globális, vagy legalább is nagyobb földrajzi területet lefedő elemzésekről. Az adott országot időben mindig önmagához kell hasonlítani, és ez alapján lehetséges a nemzetközi tendenciához, más országokhoz viszonyítani. Ezeknek a felméréseknek, indexeknek és indikátoroknak a valódi értelmét viszont abban látja a szerző, hogy független, objektív, nemzetközi szervek által végzett felülvizsgálatok megfelelő relevanciával bírnak az újító és jobbító intézkedések elindításához. Az emberi jogok mérésére szolgáló vizsgálatok egy rész-halmazát képezik annak, amely révén megvilágításba kerülhet a gyakorlatban működő jó állam. Nincs egységes fogalmi meghatározása annak, mitől jó egy állam, milyen a jó kormányzás gyakorlata, de fontos következtetéseket lehet levonni abból, milyen jogok és értékek mentén veszik górcső alá az államokat. Annak ellenére, hogy nincs egyetlen, kötelező érvényű, nemzetek által elfogadott jó állam-jó kormányzás paradigma, mégis körvonalazódnak egyes tartalmi elemek, úgy, mint az alapvető szabadságjogok, törvény előtti egyenlőség, demokrácia, intézményi hatékonyság, korrupciómentesség vagy a jogállamiság. Éppen ezért került bemutatásra egy-egy jogállamiság indikátor, mivel azok fókuszpontjai is a fentebb említett tartalmi elemeket veszik vizsgálat alá, éppúgy a kifejezetten emberi jogok érvényesülésével foglalkozó felmérések is. A felmérések száma végtelen, külön tanulmányt érdemlő a hazai ellenőrzésre szolgáló szervek bemutatása, további elemzések feltárása az olvasó számára. Jelen tanulmány kiindulási pontként szolgál a téma iránt érdeklődők számára, illetve további, részleteiben jobban kifejtett, kizárólag magyar viszonylatban folytatott további vizsgálódásnak is.

MARIANN VERONIKA NAGY

Measures on Human Rights

(Summary)

Nowadays, the good state is a widely used paradigm. But what is the meaning of the good state, how to connect the paradigm of rule of law with the „goodness” of the state, the protection of human rights, and how to affect the insurance and enforcement of the human rights institutions.

There are many approaches to define the good state in the technical literature.⁴⁰ In spite of the variants, all the main terms agree that one of the basic condition of the good state is to guarantee the success of the rule of law. And the key factor of the rule of law's guarantees is the insurance and enforcement of human rights. The purpose of the study is to present the methods and instruments of measures on human rights and I would like to bring into connection with the paradigm of good state. First I do researches on international methods and present the international and European Union control mechanism for measures on human rights. I'm going to analyse the legal and political standpoints and the statistical data used to demonstrate the rankings between the states. I would like to describe in detail the international and European normative and institutional system of legal remedy - in consideration of the Hungarian practice. I pay particular attention to the Universal Periodic Review (UPR) and the Human Rights Indicator, as well as ranking Hungary in accordance with the success of human rights.

The result of my study is the proof that the normative and institutional guarantees of human rights have high-priority. Through these guarantees could be determined the elements of rule of law and ranked the legal systems of the states.

---

⁴⁰ D. KAUFMANN – A. KRAAY – P. ZOIDO-LABATÓN: *Governance Matters*. Policy Research Working Paper. Washington D.C., World Bank Institute, 1999. 2196.